

תוכן עיניינים

2.....	מבוא
3.....	מקורות
5.....	ארץ ישראל לאחר המרד הראשון
6.....	ביסוס השלטון הרומי
9.....	הענשת היהודים
11.....	השלטון הרומי ויחסו ליהודים בארץ ישראל בשלהי המאה ה-1 ותחילת המאה ה-2
12.....	פולמוס קיטוס (מרד התפוצות)
13.....	השפעת יהודי התפוצות על יהודה
14.....	השפעת הגזרות כתוצאה מכישלון המרד על יהודה
17.....	ההנהגה הפוליטית והדתית ביהודה
18.....	דור יבנה
20.....	רבי עקיבא ותפיסתו המשיחית
21.....	בר כוזיבא
21.....	המצב הגיאופוליטי באימפריה
22.....	הגורמים הישרים
23.....	הקמת איליה קפיטולינה
25.....	האיסור על המילה
26.....	סיכום
28.....	ביבליוגרפיה

מבוא

מרד בר כוכבא טומן בחובו מארג של שאיפות, אידיאולוגיות ובעיקר אמונות. אמונות אלה הם אשר הביאו את היהודים למרוד בשלטון הרומי בישראל בשנת 132 לספירה, רק 60 שנים לאחר המרד הגדול שהיה כישלון חרוץ בו הוחרב בית המקדש השני. כך גם אותן אמונות הן אשר הולידו לאחר מכן פסיפס של סיפורים ואגדות, עד כדי כך שקשה לדעת מה הוא סיפור היסטורי ומהו אגדה. עד יום זה משננים אנו את גבורתו של מנהיג מרד זה ואת הישגיו הכבירים, כביכול, של המרד. אך מסורות ואמונות אלו הם אבן נגף בבואי לחקור סיבות פרוץ מרד בר כוכבא. שכן אמונות אלו מערפלות את חוש ראייתו של כל חוקר בבואו לפענח מקור היסטורי, שכן הן מעניקות עד עצם היום הזה לגיטימציה למרד בעל ממדי הרס עצומים שלא נראו עד אז ליהודים בארץ ישראל ולאומה היהודית בכלל. מארג הסיבות שהביאו למרד בר כוכבא הינו מורכב וארוך שנים, לדעתי לא כדאי רק לבחון 60 שנות כיבוש בלבד, אלא להבין את אופי התרבויות המערובות ובעיקר את המרחק בניהן.

בעבודתי אשאל האם הסיבות מרד בר כוכבא נבנו במשך שלושת הדורות שבין המרידות בשנים 132-70 לספירה. בעבודתי אנסה להבין מה היו המהלכים המדיניים, הכלכליים, החברתיים והצבאיים שהתרחשו בשנים שבין חורבן בית שני לבין מרד בר כוכבא. השערתی היא שמרד בר כוכבא הינו תוצאה של לחץ הולך וגובר על האוכלוסיה היהודית, גם על ידי הכובש הזר- רומי בעזרת גזרות, והשפלות מכוונות וגם על ידי האוכלוסיה היוונית בישראל, שמזה דורות עוד לפני המרד הגדול באו בסכסוכים קשים עם היהודים בישראל, בעיקר על רקע השוני התרבותי בניהם.

הלחץ הלך והצטבר בליבו של כל יהודי, ועם הזמן קיבל צורה שבה החיים היהודים הולכים ומתערערים, מבנה האומה היהודית הלך והתמוסס עם חורבן בית שני וכישלון המרד הגדול. אותו לחץ התפרץ במרד בר כוכבא שבסיומו המדינה היהודית לא יכלה עוד להיקרא יודיאה – שכן רוב האוכלוסיה כלל לא היתה יהודית, מה שסתם את הגולל על שאיפותיהם של היהודים להקמת מדינה יהודית על בסיס המדינה החשמונאית.

בעבודתי אפרט את הסיבות שהביאו ללחץ המדובר, את השלבים שעברו היהודים עד פרוץ המרד, כיצד החברה היהודית הלכה וזלגה אל עבר התקוממות מלחמתית ומדוע הם הרגישו ש"גבם אל הקיר" ולא נותר להם עוד מה להפסיד, בעיקר בקרב הצעירים שחלמו על מציאות טובה יותר והשתחררות מעול הכובש הזר שרדה בהם. בנוסף, אדגיש את הקשר בין יהודי התפוצות והמרידות שלהם לבין אווירת האי שקט ביהודה והגליל, וכיצד הקשר בניהם זרע בליבם את הרצון למרוד ברומי הגדולה.

מקורות

ידעתנו אודות תקופת הבית השני עולים בעיקר מספרי המקבים א' וב'. המרד הגדול מתואר בצורה מקיפה על ידי יוסף בן מתתיהו – מקור חשוב! אולם מרד בר כוכבא לא זכה לשום תיאור היסטוריוגרפי מפורט. נושא המחקר שלנו עוסק בעיקר בתקופה שבין המרידות, לאחר מלחמת החורבן ולפני בר כוכבא, תקופה זו גם כן עלומה. סיבותיו של פרוץ המרד עדיין לא ברור עד הסוף, וזאת בשל מיעוט המקורות. בעיות אלו בדבר סיבותיו ומהלכיו של המרד ובדבר היחס שבניהם לבין הגזירות עדיין צריכות להיות נדונות לאור המקורות המעטים והדלים המצויים בידנו¹.

בכל הנוגע לחקר מרד בר כוכבא, ותקופת בין המרידות, ישנה בעיה אחת העומדת כאבן נגף בפני החוקרים והיא מיעוט המקורות. בידינו מקורות קטועים רבים, משניים, חלקיים, מסולפים, סותרים ומידת מהימנותם שנויה במחלוקת. על מנת להבין את אירועי המרד והנסיבות שהביאו להתפרצותו על החוקר להרכיב פזל מתוך פסיפס המקורות, תוך דיון מעמיק במהימנותם. גם לאחר מכן עדיין נותרים היבטים שונים עלומים או שנויים במחלוקת².

אנו שואבים את המידע אודות הנושא הנחקר ממקורות יוונים, לטינים, נוצרים, שומרונים, תלמודים וכן מתוך ממצאים ארכיאולוגים. אך מעבר לכך, אשתמש לרוב במחקרים המפרשים מקורות אלו ומעניקים לנו טיפת אור על אירועי התקופה. ישנן בעיות נוספות שעולות מתוך אותם מחקרים, והן נובעות מהשפעות מסוימות שהיו על כל חוקר וחוקר בבואו לדון במקורות ולדלות מהם מידע. אגע בחלק מהבעיות שעולות מכל מקור ומקור.

המקור ההיסטוריוגרפי החשוב ביותר שייך להיסטוריון והאיש הציבורי הרומאי קאסיוס דיו, אשר נולד בשנת 156 לספירה. את מרבית חייו העביר כאיש ציבור, ואף היה סנטור ומושל העיר סמירנה. קאסיוס דיו פרסם את היסטורית רומי בשמונים כרכים, ההיסטוריה הקיפה תקופה בת 983 שנים, החל מיסודה של רומי. חשיבות רבה יש לקאסיוס דיו בהיסטוריה של עם ישראל. לעניינו הוא אחד המקורות היחידים מהם ניתן ללמוד על מרד בר כוכבא, דיו נוטה לדייק כאשר הוא מתאר את היהדות ובניגוד להיסטוריונים לטינים ויוונים אחרים, הוא כמעט אף פעם לא נוקט עמדה לרעת היהודים. דבר זה חשוב מאוד כשאר אנו באים להישען על כתביו. ראוי לציין כי חיבורו נכתב כ-100 שנים לאחר המרד. ותיאור המרד שנכלל בו עבר עיבוד במאה ה-11. בנוסף, מקור זה מציע מידע חלקי ומקוטע. אמנם, במספר מקרים התגלה כי זהו מקור אמין יחסית, לאחר שהצליחו להצליב מידע בינו לבין הממצאים הארכיאולוגים, ולכן חוקרים רבים שואבים מקאסיוס דיו מידע אודות המרד³.

¹ אשל, ח., זיסו, ב. 2015, 9

² מור, מ. 1999, 137

³ אופנהיימר ואיזק 2009: 8.